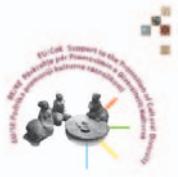

DEČANE

ZAJEDNIČKI PROJEKAT EU/SE-
Podrška promociji kulturne raznolikosti
Komponenta za lokalni ekonomski razvoj
Pilot aktivnosti

JP - EU/CoE Support to the Promotion of Cultural Diversity (PCDK)

Funded
by the European Union

Implemented
by the Council of Europe

PREGLED

Komponenta lokalnog privrednog razvoja (LPR) iz Zajedničke akcije Evropske unije / Saveta Evrope za Podršku promociji kulturne raznolikosti na Kosovu* (PKRK) inspirisana je i blisko povezana sa Pilot projektom lokalnog razvoja (PPLR) iz Regionalnog programa Saveta Evrope za kulturnu i prirodnu baštinu u Jugoistočnoj Evropi.

Dok Regionalni program ima širi delokrug u sferi privrednog razvoja, PKRK / LPR je posebno usredsređen na jedan aspekt regionalnog programa: turizam baštine. U tom svojstvu, PKRK / LPR ima za cilj da stvori uslove koji će omogućiti društvenu koheziju i privredni razvoj koristeći potencijalnu kulturnu i privrednu baštinu za region zapadnog Kosova.

Radeći sa šest opština na zapadu Kosova (Peć, Đakovica, Klina, Dečane, Junik i Istok), projekat PKRK naglašava značaj zaštite baštine, održavanja i upravljanja kroz integrисани pristup u procesu lokalnog

privrednog razvoja. Ovaj pilot projekat utvrđuje izvodljivu strukturu, metodologiju i primere toga kako bi baština, ako se njome delotvorno upravlja, mogla biti prednost koja bi donela veliku korist lokalnim zajednicama kao deo dinamičkog procesa društvenog i privrednog razvoja.

U pripremi Plana regionalne baštine, projekat PKRK je potvrdio sve lokacije baštine i vrednosti u regionu, na osnovu informacija dobijenih od lokalnih i centralnih organa vlasti i institucija. Međutim, te akcije su se usredsredile na atrakcije i karakteristike koje su trenutno pristupačne i koje se mogu predstaviti opštoj javnosti i posetiocima u svrhu turizma baštine.

Ova brošura je pripremljena za aktere u opštini Dečane da bi se upotpunio Plan regionalne baštine i njegove preporuke. Ona podstiče aktivno angažovanje lokalnih zajedница i aktera u primeni prioritetnih mera u opštini, u koordinaciji sa pet drugih opština u regionu, kao i sa centralnim organima vlasti.

*Ovaj naziv, bez prejudiciranja statusa Kosova, u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244 i mišljenjem MSP-a o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

“Ritual strižanja ovaca” tradicionalna manifestacija, selo Istinići

CILJEVI

Manastir Visoki Dečani

Aktivnosti lokalnog privrednog razvoja i pilot akcije usredsređene su na:

- procenu kapaciteta prirodne i kulturne baštine u regionu;
- stvaranje mehanizma strateškog planiranja za zaštitu i obnovu baštine;
- razvoj delotvornih partnerstava između različitih aktera i podsticanje javno/privatnih inicijativa za baštinu;
- uspostavljanje regionalne koordinacione službe u zajednici za upravljanje baštinom.

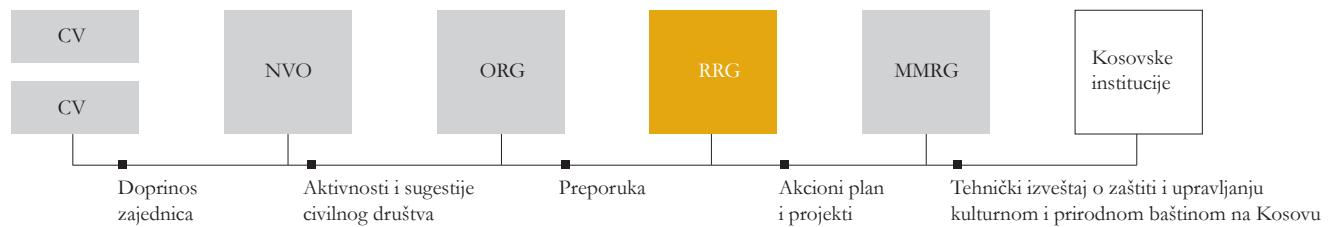
METODOLOGIJA

Plan baštine je dinamički proces koji obezbeđuje strateški kontekst za akcije u zajednici sa postojećim resursima da bi se obezbedile najveće koristi za lokalne zajednice u regionu. On ima za cilj da omogući zajedničke akcije radi identifikovanja prioriteta za podelu dostupnih sredstava za očuvanje i promociju baštine, u koordinaciji sa vladom, opštinama i drugim zainteresovanim stranama.

Da bi se obezbedilo aktivno angažovanje aktera, projekat PKRK je usvojio sledeću metodologiju i tok rada tamo gde su zajednice konstantno iznosile mišljenje i dale doprinos u kreiranju politike, a na nivou zajednice podstican je prenos redovnog znanja i sposobnosti.

ZNANJE / SPOSOBNOST

POVRATNE INFORMACIJE / DOPRINOS

OPŠTINA DEČANE

Opština Dečane se nalazi na raskrsnici puteva između opština Đakovice, Junika i Peći, pored Streočkih planina na granici sa Albanijom i Crnom Gorom. U opštini ima ukupno 36 sela, sa otprilike 40.000 stanovnika. Većinu stanovnika čine kosovski Albanci, a manjinske grupe obuhvataju Bošnjake (0,14 %) i Egipćane i Rome (0,5 %).

Karakteristični planinski pejzaž Dečana oblikuju planina Prilep, rezervat Kožnjer i šumski park „Čempresi“, i to je sredina dobro poznata po svojoj bioraznovrsnosti i retkim primercima flore.

U opštini se nalazi čuveni srednjevekovni pravoslavni manastirski kompleks Visoki Dečani. Podignut u 14. veku, manastir ima važnu ulogu za kosovske Srbe kao i za pravoslavne zajednice u širem regionu kao mesto hodočašća. Manastir je 2006. godine zaveden u Uneskov spisak ugrožene svetske baštine.

Veći broj kula takođe je karakterističan za region i očuvan je u par sela u opštini Dečane. Najreprezentativniji među njima i među onima koji su još uvek nastanjeni, jesu kule porodice Mazrekaj u selu Drenovac, porodice Demukaj u Dečanu i porodica Kukljeć i Osdautaj u Istiniću. Oni nose veliki potencijal za razvoj seoskog turizma. Takođe, postoje i dva dobro očuvana mlini – vodenii mlin Tahir Sadrija u Istiniću, koji je još uvek funkcionalan i mlin Šabanaj u Dečanu, kojeg koristi žensko udruženje NVO Jeta za prodaju tradicionalnih zanatskih proizvoda.

Pletenje tekstila na razboju još uvek je deo tradicije koju praktikuju žene u opštini Dečane. Ručno pravljene maramice i šalovi od svile i pamuka mogli bi da postanu „brend“ i privlačni suvenir za turiste koji dođu u posetu.

Kula Osdautajenija

UKLJUČIVANJE OPŠTINE DEČANE U AKTIVNOSTIMA LPR-a

U kontekstu projekta PKRK-a, sproveden je veći broj aktivnosti uz aktivno angažovanje lokalnih aktera u opštini Dečane.

- Istraživanje vredne kulturne i prirodne baštine i ispitivanje mogućnosti da ona postane deo turizma baštine sprovedeno je kroz ankete, razgovore i polustrukturisane sastanke sa akterima, uz učešće:

- istraživačke kompanije UBO
- NVO Agimi iz Istinića
- volontera iz zajednice
- Regionalnog centra za kulturnu baštinu Peć
- Opštine Dečane

- Pilot aktivnosti su sprovedene istovremeno u šest opština na zapadu Kosova. One su obuhvatile tri komponente koje su imale presudnu ulogu za angažovanje zajednice u toku pripreme plana regionalne baštine.

Mlin Šabanajevih

Kula Muškolađevih

PILOT AKTIVNOSTI

Aktivnost	Lokalni akteri
A. IDENTIFIKOVANJE DOBARA PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE	
I. Prikupljanje podataka o izabranom dobru prirodne i kulturne baštine	
<i>Prikupljanje podataka o dobrima nepokretnе kulturne baštine</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Manastir Visoki Dečani (Dečane, 14. vek) • Kula Osdautaj (selo Istinić, 19. vek) • Kula Kukleci (selo Istinić, 17-19. vek) • Vodeni mlini Tahir Sadrijaš (selo Istinić, 19. vek) • Vodeni mlini Šabanaj (Dečane, 19. vek) • Kula Demukaj (Dečane, 19. vek) • Kula Muškoljaj (Dečane, 1. vek) • Kula Binakaj (selo Drenovac, 19. vek) • Kula Mazrekaj (selo Drenovac, 19. vek) 	<ul style="list-style-type: none"> - Regionalni centar za kulturnu baštinu Peć - NVO Agimi-Istinić Dečane - Projektni tim PKRK
<i>Prikupljanje podataka o dobru nematerijalne kulturne baštine</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Tradicionalno pletenje 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi-Istinić
<i>Prikupljanje podataka o dobru prirodne baštine</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Planina Kožnjer • Planina Prilep • Čempresi Dečana 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi- Istinić - Valmira Gaši (MSPP)
II. Promotivni materijal	
<ul style="list-style-type: none"> • Izrada karte baštine Dečana • Dizajniranje i izrada informativnih ploča za svaku izabrano dobro prirodne i kulturne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi- Istinić - Član ORG iz Dečana
B. PRAKSA NEMATERIJALNE BAŠTINE	
I. Identifikacija	
<ul style="list-style-type: none"> • Striža ovaca • Tradicionalno pletenje 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi- Istinić
II. Organizovanje događaja o nematerijalnoj kulturnoj baštini	
<ul style="list-style-type: none"> • Organizovanje Tradicionalnog rituala striže ovaca (28.07.2011), održanog na planini Istinić • „Ritual striže ovaca“ – dokumentarni film 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi- Istinić
C. ZAJEDNIČKI REGIONALNI DOGAĐAJI U VEZI SA KULTURNIM TURIZMOM	
<ul style="list-style-type: none"> • Učešće u „Danima kestenja“, regionalnom jesenjem festivalu održanom u selu Drenovac (25.11.2011). Opština Dečane su predstavljali zanatlije, lokalni proizvođači tradicionalne hrane i tradicionalni muzičari i izvođači. Kestenje je spremano na različite načine i posluženo posetiocima. 	<ul style="list-style-type: none"> - NVO Agimi- Istinić - Zanatlije, proizvođači i izvođači tradicionalne muzike Dečana - Projektni tim PKRK

Aktivnost	Lokalni akteri
Obrazovanje i podizanje svesti	
Osmišljavanje priručnika o baštini i raznolikosti za osnovne škole	Učenici, roditelji i nastavnici iz osnovne škole „Isa Boljetini“, opština Dečane
HAJDE ture – terenske posete	Učenici iz osnovne škole „Isa Boljetini“; grupe iz manjinskih zajednica; lica sa posebnim potrebama
Obuka nastavnika o baštini i raznolikosti	2 nastavnika iz osnovne škole „Isa Boljetini“
Razvoj institucionalnog kapaciteta	
Studijske posete Bišvoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji, Albaniji, Crnoj Gori, Belgiji, Švajcarskoj, Irskoj, Turskoj, Veneciji, Sloveniji	Predstavnici RRG i ORG iz opštine Dečane, NVO Agimi-Istinić
„Veze: Regionalna konferencija o nematerijalnoj kulturnoj baštini“, mart 2012. god.	NVO Agimi Istinić

Kula Muškolajevih

Prilepske planine

PREDLOŽENE PRIORITETNE AKTIVNOSTI ZA OPŠTINU DEČANE U OKVIRU PLANA REGIONALNE BAŠTINE 2012-2015.

U daljem tekstu dat je spisak preporuka za aktivnosti u Dečanu koje su u skladu sa Planom regionalne baštine za zapad Kosova 2012 – 2015. i sa drugim opštinama u regionu.

Podići svest i promovisati pravilno shvatanje baštine na zapadu Kosova

- Učestvovati na regionalnim godišnjim festivalima da bi se u javnosti podigla svest i prikupila sredstva za aktivnosti kao što je Festival kestenja
- Podržati aktivnosti podizanja svesti u školama u opštini
- Nastaviti sa organizovanjem rituala striže ovaca u opštini
- Koristiti regionalni logo za brendiranje
- Obezbediti redovno sakupljanje otpada i podići svest o čistoj životnoj sredini

Preduzeti neophodne mere za zaštitu baštine na zapadu Kosova

- Istražiti i identifikovati karakteristični deo tradicije, igre i baštinu u Dečanu da bi se isto dokumentovalo u skladu sa smernicama
- Mapirati dobra izgradene, pokretne, nematerijalne i prirodne baštine zajedno sa relevantnim informacijama i redovno obaveštavati centralne organe vlasti
- Navesti ugrožene objekte u opštini

Razviti i podstaći detaljnu procenu, osmišljavanje i planiranje integrisanog projekta sa efektnim planom za upravljanje baštinom na zapadu Kosova

- Identifikovati neophodne standarde za obavljanje turističke delatnosti i obezbediti obuku za lokalne turističke agencije
- Napraviti jasnu i ažuriranu mapu dobara celokupne baštine koja je spremna za posetioce

- Obezbediti doprinos za godišnji regionalni izveštaj o „Stanju baštine“ na zapadu Kosova
- Obezbediti odgovarajuće znakove za lokacije koje su spremne za turizam
- Testirati kulturne proizvode i marketinški stil u dатој oblasti rada u regionu

Razviti i koordinisati odgovarajuću praksu upravljanja za brigu o baštini na zapadu Kosova

- Organizovati izgradnju kapaciteta za bolje sposobnosti upravljanja baštinom, uključujući lokalne vodiče
- Učestvovati na redovnim sastancima / forumima da bi se podelila dešavanja i da bi se informisalo o regionalnom programu
- Poslati lokalno osmišljene brošure i promotivni materijal Regionalnoj koordinacionoj službi

Razviti lokalno odgovarajuće i održive inicijative za turizam baštine na zapadu Kosova

- Identifikovati strukturu kula u opštini koja će učestvovati u inicijativi za kulturne pravce
- Ulagati u jedan kulturni proizvod na osnovu lokalne prakse kulturne baštine (strižanje ovaca) i identifikovati još jedan proizvod
- Podržati inicijative malih i srednjih preduzeća (MSP), uključujući noćenje sa doručkom
- Učiniti Dečane turističkom destinacijom za inicijative u obrazovanju dece i rekreativne aktivnosti
- Ispitati zajedničke aktivnosti sa manastirom Visoki Dečani u Dečanu

UKLJUČENI PARTNERI I AKTERI

Glavni partneri

Ministarstvo kulture, omladine i sporta
Opština Dečane
NVO: Ship, Agimi-Istinić, Jeta, Handikos,
Orta, Lovačko udruženje

Članovi Regionalne radne grupe

Avdil Hodža, Direktor Regionalnog centra za kulturnu baštinu - Peć • Osman Gojani, Direktor Regionalnog centra za kulturnu baštinu - Đakovica • Špresa Đonbaljaj, Direktor Regionalnog odeljenja za kulturu - opština Peć • Endel Benić, Direktor Biblioteke

- opština Đakovica • Musa Kaljićani, Šef Odeljenja za privredu - opština Istok • Hajdin Morina, Službenik za obrazovanje - opština Kлина • Nimon Tofaj, Zamenik predsednika - opštine Junik • Škeljzen Šehu, Odeljenje za urbanizam, - opština Dečane • Kujtim Rahmani, NVO Arteza - Đakovica • Šasimete Seljimaj, NVO 7 Shtatori - Peć • Redžep Maksutaj, NVO Agimi - Dečane

Članovi Opštinske radne grupe u Dečanu
Mirsat Nimanađ, Odeljenje za privredu i razvoj - Dečane • Škeljzen Šehu, Odeljenje

za urbanizam - Dečane • Zeljfije Qorraj, Predstavnik za kulturnu baštinu - Dečane • Adem Ljušaj, NVO Ship - Dečane • Redžep Maksutaj, NVO Agimi - Dečane • Safete Gacaferi, NVO Jeta - Dečane • Sabrije Zećaj, NVO Handikos - Dečane • Berat Osdautaj, NVO Orta - Dečane • Joljanda Gacaferi, Predstavnik studenata, NVO Jeta - Dečane • Bajram Čeku, Odeljenje za poljoprivredu - Dečane • Avdulah Ljata, Odeljenje za obrazovanje - Dečane • Avdulj Dautaj, Nadstojnik muzeja - Dečane • Bećir Tahirsuljaj, Lovačko udruženje - Dečane

KONTAKTI:

Za više detalja i mogućnosti za saradnju, kontaktirajte:

Koordinatori kancelarije za PRN:

Bljerta Hardži-Begoli,
bljerta.harxhi@phm-west.org

Nermin Kastrati,
nermin.kastrati@phm-west.org

Tel: +381 (0)39. 421. 651
Ul. Mbretëresha Teutë, Br. 85,
30000 Peć

Projekat PKRK

Kancelarija Saveta Evrope u Prištini
Ul. Bedri Pejani br. 3 -
10000 Priština
Tel: +381 (0)38. 243.751

**Stručnjaci, predstavnici institucija/
organova vlasti i privatna preduzeća:**
Teri O'Regan, Stručnjak Saveta Evrope (Irška) • Liam Skot, Savet za baštinu - Irške
• Bob Čarmburi, Konsultant za privredni razvoj
• Zek Čeku, Konsultant za razvoj turizma
• Burbuće Deva, Predstavnik Ministarstva kulture, omladine i sporta • Valjmira Gaši,

Stručnjak iz Ministarstva sredine i prostornog planiranja • Arsim Muljhadža, Predstavnik Regionalnog centra za kulturnu baštinu - Peć
• Vergina Dilja, Predstavnik Regionalnog centra za kulturnu baštinu - Đakovica
• Jeton Aljiu, Ministarstvo trgovine i industrije: Odeljenje za turizam UBO
Konsultantska kompanija

JP - EU/CoE Support to the Promotion of Cultural Diversity (PCDK)

Funded
by the European Union

Implemented
by the Council of Europe